

ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ІДІОМАТИКИ ТА ФРАЗЕОЛОГІЇ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.
Випуск 1 (41).
УДК 81.373.72

DOI: 10.24144/2663-6840/2019.1(41).77-83

Мосейчук О., Усова І. Підходи до вивчення ідіоматики та фразеології; 17 стор.; кількість бібліографічних джерел – 25; мова українська.

Анотація. Дослідження спрямоване на виявлення основних підходів до вивчення ідіоматики та фразеології, інтеграція яких дозволяє сформувати всебічне бачення досліджуваного об'єкта. У межах структурно-семантичного підходу фразеологізм та ідіома тлумачаться як усталене словосполучення, актуальне значення якого не виводиться зі значень його складових. Доведено, що ідіоми є носіями іллокутивної сили висловлення, виконують певні дискурсивні стратегії та спрямовані на досягнення певного перлокутивного ефекту.

Ключові слова: ідіома, фразеологізм, структурно-семантичний, функціональний, когнітивний, етнокультурний.

Постановка проблеми. Незважаючи на великий досвід дослідження ідіоматичних одиниць, поняття «ідіома» та «ідіоматичність» ще й досі викликають суперечки серед вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. Слід зазначити, що у працях радянських вчених питання ідіоматики переважно досліджувалися в рамках фразеології.

Метою дослідження є визначення підходів до вивчення ідіоматики та фразеології, їх потенціалу та аналітичних можливостей. **Методом** аналогії, зіставлення, аналізу, синтезу та індукції виокремлено й проаналізовано основні підходи до вивчення ідіом та фразеологізмів, у межах яких узагальнюється вітчизняний та зарубіжний досвід у цій галузі. Інтегрований підхід до вивчення ідіоматики та фразеології спроможний вивести лінгвістичну галузь на якісно новий інтерпретаційний рівень.

У сучасній лінгвістиці виокремлюються такі підходи до вивчення ідіоматики: 1) **структурно-семантичний** [6; 15; 20; 25]; 2) **функціональний** [7; 8; 9; 11; 14; 23]; 3) **когнітивний** [4; 16; 19; 22]; 4) **етнокультурний** [1; 2; 3; 4].

Результати досліджень. Кардинальні зміни, яких лінгвістика зазнала під впливом загальної тенденції до антропологізації сучасних гуманітарних наук, зумовили зсув фокусу уваги дослідників зі структурно-формальних особливостей мовних одиниць на їх змістові властивості. У світлі цих змін на перший план під час вивчення ідіом висуваються такі їх ознаки, як образність, експресивність, оцінність тощо.

Структурно-семантичний підхід. Лінгвістичний розгляд проблеми ідіоматики розпочався у середині ХХ сторіччя переважно в межах трансформаційно-генеративної теорії [12; 15; 25]. У більшості випадків ідіома визначається як стійке словосполучення (іноді фразеологізм), значення якого не виводиться зі значень його складових. Структурно-семантичне опрацювання теорії фразеології та ідіоматики становить основу для подальших досліджень різних аспектів одиниць вторинної експресивної номінації.

У Вайнрайх визначає ідіому як фразеологічну одиницю, але зазначає, що не всі фразеологізми

є ідіомами. Однією з головних рис ідіом, на його думку, є потенційна двозначність на тлі їхніх буквально-двійників. Отже, зі сфери ідіоматики вилучаються одиниці на зразок *spick and span, kith and kin, by and large* тощо, оскільки внаслідок своєї унікальної нерегулярності (*ill-formedness*) вони не здатні протиставлятися вільним словосполученням, що, по суті, усуває потенційну двозначність. Звідси і визначення ідіоми як фразеологічної одиниці, що складається щонайменше з двох полісемічних компонентів, у яких є можливим вибір зворотних контекстуальних підсмислів (*reciprocal contextual selection of subsenses*), тобто відтворення внутрішньої форми. Крім того, автор розмежовує два важливі поняття – стійкість та ідіоматичність, імпліцитно вказуючи на те, що стійкість, взята окремо, не може бути визначальною рисою ідіоми [25, с. 42, 68 – 71]. Отже, він вилучає фразеологічні сполучення (*collocations*) із розряду ідіом, стверджуючи, що вони не мають нічого спільного з ідіомами, а є лише стійкими та всім відомими одиницями.

Однак, на наш погляд, якщо вилучення фразеологічних сполучень зі сфери ідіоматики є доцільним, то вилучення їх із розряду фразеологізмів було б надто категоричним і передчасним. Можливо, причиною такої дискваліфікації фразеологічних сполучень була неоднозначність тлумачень понять «фразеологія» та «ідіоматика», а іноді їх ототожнення.

Звідси й твердження У. Вейнрейха про те, що «семантична різниця між ідіомами та їх буквальними відповідниками є довільною» [25, с. 21, 55]. Це означає, що відношення між образно умотивованим значенням ідіоми та значенням її компонентів мають випадковий характер. Але, швидше за все, такі відношення не можуть характеризуватися довільністю, оскільки зв'язок між загальним значенням ідіоми та формою і значенням її складників хоча б частково визначається тим, як люди категоризують та концептуалізують явища, з якими співвідносяться ідіоми, і тому вибір складових залежить від символізуючих концептів тих чи інших явищ, які утримуються у свідомості [13, с. 94].

Сумнівним нам видається критерій неможливості виведення значення ідіоми зі значення її компонентів, оскільки ідіоматичні одиниці є результатом вторинної номінації, тобто одиницями умотивованими. Під впливом різних чинників внутрішня форма ідіоми може частково, а іноді й сильно, затемнюватися і втрачати мотивацію. Отже, умотивованість і ступінь непрозорості ідіом, на нашу думку, має градуальний характер і залежить від типу світосприйняття на момент їх утворення та функціонування. Вибір джерела мотивації і компонентів ідіоми залежить від того, яким шляхом відбувається концептуалізація певного явища у свідомості. Способи концептуалізації мають узуальний характер і, як правило, є специфічними для неспоріднених культур.

Можемо логічно припустити: якщо у свідомості відбувається концептуальне кодування знання про світ, то та сама людська свідомість може бути здатна на зворотний процес – інтерпретацію.

Отже, деякі ідіоми є набагато більш прозорими за інші. Наприклад, словосполучення *to skate on thin ice* вважають ідіоматичним через переосмислення значення компонентів і ситуації взагалі, у результаті чого виникає значення ‘робити те, що може призвести до небезпечних наслідків’, оскільки пересування поверхнею тонкого льоду пов’язане у свідомості людей з концептом НЕБЕЗПЕКА. Це дозволяє (хоча б частково) інтерпретувати значення ідіоми, виходячи з розуміння значень компонентів.

Ч. Хоккет розуміє ідіому як будь-яке утворення, значення якого неможливо передбачити за його структурою. Якщо прийняти за Y будь-яку граматичну форму, значення якої не можна вивести з її структури, то будь-який Y (за умови, що він не є складовою більшого Y) є ідіомою [15, с. 172]. Морфемі надається ідіоматичний статус, оскільки її значення неможливо вивести з її структури. Складне неідіоматичне утворення, на думку автора, завжди має ідіоматичні складники.

Структурний погляд на ідіоматичність, зумовлений панівною в середині ХХ ст. структурною парадигмою, підкреслює, що певний ступінь ідіоматичності мають інші одиниці, однак не завжди достатній, щоб увійти до розряду ідіом. Проте це, на перший погляд, суперечливе твердження дає можливість подолати традиційний бар’єр надслівності, який, швидше за все, є властивим фразеологізму як структурі, ніж ідіомі як явищу, що має більш складну природу і базується не лише на структурних засадах.

А. Маккай пропонує такі критерії для визначення ідіом: 1) надслівність; 2) неможливість виведення значення ідіоми зі значень її компонентів, оскільки у складі ідіоми вони втрачають своє буквальне значення (*empty of their usual senses*); 3) високий ступінь потенційної неоднозначності (*disinformation potential*), тобто їх компоненти мають полісемічний характер і внаслідок цього можуть бути неправильно інтерпретовані; 4) узуалізація як результат конвенціоналізації вільних словосполучень [20, с. 122].

Критерій потенційної неоднозначності порушує питання про роль контексту в розумінні ідіом. Контекст відіграє важливу роль у розумінні вільних

словосполучень і вирішальну – в інтерпретації ідіом. Як видно з вищенаведених прикладів, оминуту контекстуальність під час визначення ідіом видається неможливим. Існує думка, що ідіоми зберігаються у свідомості не як самостійні одиниці, а спочатку інтерпретуються буквально, причому успішній інтерпретації сприяє саме контекст [24, с. 532].

Ч. Фернандо приділяє значну увагу розмежуванню понять «ідіоматичність» та «ідіома», зазначаючи, що майже всі попередні дослідження були спрямовані на лексико-граматичний аспект. Ідіома визначається як неподільна єдність, компоненти якої не варіюються або варіюються в певних межах. До ідіом, отже, належать вислови, які є конвенціонально зафіксованими за порядком і лексичною формою або ті, що мають чітко обмежений набір варіантів, мають водночас базові характеристики, притаманні більшості ідіоматичних одиниць.

Однією з головних рис ідіом є переносний характер їх значення взагалі або значень одного з компонентів. Переносний характер має градуальну природу, як і ступінь лексичної інваріантності. Підкреслюється думка, що не лише ідіоми мають таку ознаку, як ідіоматичність, що тлумачиться як неможливість або проблематичність виведення актуального значення ідіоми з індивідуальних значень її компонентів. Оскільки лінгвістична реальність – це поєднання чистих і гібридних типів, градуальна класифікація уможливило виокремлення одиниць, які виявляють деякі риси ідіом, але не є ідіомами. Також автор звертає увагу на структурний рівень однослівної ідіоматики, зазначаючи, що нижча межа класу ідіом визначається складним словом (*pitter-patter; boot-licker; devil-may-care*), серед яких виділяються буквальні (*mother-in-law*), напівбуквальні (*baby-sitter; sickroom*) і образні (*foxglove, eavesdrop, pick-me-up*) [11, с. 30 – 31, 37 – 38, 41].

Майже в усіх роботах вищезазначених мовознавців критерій надслівності висувається на перше місце, і одночасно до класифікацій ідіом суперечливо включаються цілісноформлені одиниці на зразок *blackmail, high-handed, eavesdrop*. Це наводить на думку, що цілісноформлені та нарізноформлені ідіоматичні одиниці мають набагато більше спільного у функціонально-семантичному плані, ніж розмежовуються за формально-структурним критерієм.

Функціональний підхід. Прихильники функціонального підходу порушують питання призначення ідіом, їх взаємодії з іншими одиницями тексту. Підкреслюється думка, що саме призначення об’єднує ідіоми різних структурних типів в один функціональний клас і формує їх прагматичний профіль [7]. Функціональний (у вузькому сенсі – *функціонально-прагматичний*, ширше – *комунікативно-дискурсивний*) підхід до вивчення ідіом пов’язаний із прагматикою дискурсу, тобто з засобами вираження відповідних інтенцій та настанов, оскільки ідіоми є носіями іллокутивної сили висловлення, виконують певні дискурсивні стратегії та спрямовані на досягнення певного перлокутивного ефекту.

Робота Дж. Стреслера [23] є цікавою завдяки своїй функціональній спрямованості. На думку автора, додаткова дійснична інформація, яка міститься в ідіомах, зумовлює, з одного боку, їх функціональне призначення, а з іншого – пояснює їх наявність / відсутність у різних ситуаціях [23, с. 78 – 79, 85 – 89, 101 – 103, 116 – 119]. Залежно від особового і соціального дейксису автор визначає функціональні типи ідіом, але, на наш погляд, недостатньо уваги приділяє характеру додаткової дійсничної інформації, причинам її появи та ефектам, до яких вона призводить.

М. А. К. Халідей [14] класифікує ідіоми за функціональним критерієм на: 1) мисленнєві (ideational), тобто такі, що позначають світ речей, явищ тощо (дії, ситуації, люди, речі, оцінка, емоції: *to do a U-turn, back-seat driver, cut-and-dried, Trojan horse*); 2) міжособистісні (interpersonal) ідіоми, що відображають комунікативний характер поведомлення (привітання, вказівки, згода, невпевненість, відмова, відвертість: *good morning, believe you me, say no more, I wasn't born yesterday, as a matter of fact*); 3) текстові (textual) ідіоми, які є засобом когезії дискурсу: *on the contrary, on one hand <...> on the other, in addition, what is more*. Неважко помітити, що автор розуміє ідіоматику дуже широко, тому до класифікації потрапляють стійкі неідіоматичні одиниці, позбавлені експресивності.

На думку Ч. Фернандо, яка висловлюється досить узагальнено, функціональне призначення ідіом полягає у задоволенні потреб суб'єктів дискурсу. Увага акцентується на тому, що ідіоми здатні виконувати своє функціональне призначення саме завдяки конотативному складнику значення, оскільки в основі ідіом, на відміну від нейтральних відповідників, лежить креативний механізм мовної гри [11, с. 75]. Тобто основною рисою ідіоматичних одиниць імпліцитно визнається експресивність, оскільки для нейтрального позначення реалій (реалізації власне номінативної функції) існують неекспресивні мовні одиниці.

Когнітивний підхід. Із позицій когнітивної лінгвістики ідіома розглядається як продукт концептуальної системи, а не лише як мовний факт [10; 16; 17; 19; 22]. Ідіома – це не просто вислів, загальне значення якого відрізняється від значень його компонентів, а одиниця, значення якої є зумовленим більш загальними знаннями про світ, представленими в концептуальній системі. Отже, підкреслюється думка, що ідіоми мають концептуальний, екстралінгвальний, а не лінгвістичний характер [18, с. 330].

Когнітивне моделювання значення ідіом передбачає виявлення співвідношення та взаємодії семантики ідіом і знань, що лежать в їх основі. Ці знання представлені у вигляді уявлень, образів, концептів та фреймових структур. Когнітивний підхід до вивчення ідіом досить часто збагачується за рахунок *теорії дискурсу*, оскільки «дискурсивний простір стійких денотативних ситуацій є природним джерелом породження одиниць вторинної експресивної номінації, які здатні одночасно

репрезентувати соціальну, світоглядну та власне лінгвістичну інформацію в єдності семіологічних, ситуативних та соціально-культурних факторів» [4, с. 72 – 73].

Те, що більшість ідіом є хоча б частково семантично прозорими, а їх значення можна визначити за допомогою концептуальної проєкції (conceptual mapping) із зони джерела (source domain) на зону результату (target domain), дозволяє більш детально описати механізми формування значення ідіом [18, с. 330 – 331].

Ці ідеї лягли в основу теорії концептуальної метафори – абстрактного способу інтерпретації одних понять у термінах інших: ARGUMENT IS WAR, TIME IS MONEY, IDEAS ARE OBJECTS, MIND IS CONTAINER, HEALTH AND LIFE ARE UP, SICKNESS AND DEATH ARE DOWN [19]. Слід зазначити, що автори теорії концептуальної метафори розуміють метафору широко, об'єднуючи під цим поняттям власне метафору (перенесення за подібністю), метонімію й такі її різновиди, як синекдоха і металепис, а також гіперболу, літоту, синкретичні тропеїчні засоби тощо.

Подібні висновки суперечать традиційному підходу до вивчення явища ідіоматики, у межах якого наголошується на довільному характері зв'язку між планом вираження та планом змісту ідіом: «значення ідіоми не залежить від її плану вираження, оскільки зв'язок між ними характеризується абсолютною довільністю» [25, с. 53]. Але, швидше за все, довільна природа таких відношень видається сумнівною, оскільки зв'язок між значенням ідіоми та значенням її компонентів хоча б частково визначається шляхом концептуалізації явищ, з якими співвідносяться ідіоми, і тому вибір складників буде залежати від концептів-символів тих чи інших явищ, що зберігаються у свідомості [13, с. 94].

Торкаючись питань мотивації ідіом, деякі автори [18, с. 330] зазначають, що поняття мотивації значно вужче за поняття передбачуваності (prediction) значення ідіоми, враховуючи зміст її складників. Це означає, що чим легше передбачити значення ідіоми, виходячи зі значення її складових, тим ясніша і прозоріша її мотивація.

Отже, інтерпретуючи ідіому *to put one's head on the block for smb*, ми звертаємося до конвенціонального знання про конкретну ситуацію, буквального значення якої підказує нам, що *класти голову на плаху* є небезпечним заняттям, а робити це заради когось означає свідомо йти на великий ризик, жертвуючи своїм становищем або життям. Ця операція видається можливою, оскільки HEAD найчастіше концептуалізується в нашій свідомості як життя (*to put one's head on the block for smb*) або розум (*to put one's heads together*).

Когнітивний підхід до значення надає кращі можливості для досліджень у сфері лінгвістичного моделювання актуального значення ідіом. Метафорична природа ідіоматичного значення дозволяє відновити комплекс тих концептуальних перетворень, які лежать в основі формування актуального значення ідіом. Розуміння когнітивного процесу

творення ідіом як асоціювання носія мови з певним фреймом і перенесення дескриптивно-оцінного змісту цього фрейму на подібну за певними ознаками ситуацію у світі розкриває потенціал когнітивного моделювання ідіом, відображаючи мову в дії. Відповідно до сучасних уявлень фонові знання людини постають у вигляді сукупності фреймів. Наші знання про світ утворюються за визначеними сценаріями мовних знань про фіксований набір стереотипних ситуацій і можуть бути описані, як результат формального заповнення сценаріїв або фреймів, оскільки фрейм є упорядкованою структурою, що на основі досвіду акумулює знання про стереотипну ситуацію [21, с. 355]. Фрейм постає у вигляді пропозиції та має відповідну ієрархічну структуру: складається з вузлів або слотів різних рівнів та зв'язків між ними. Слоти можуть структуруватися у власні мікросистеми – субфрейми, які разом утворюють складну ієрархічну фреймову структуру.

Отже, в основу ідіом покладено концептуальні метафори, метонімії тощо, які поєднують конкретні та абстрактні сфери знань і сприяють розумінню образного значення ідіом. Аналіз операцій над концептуальними структурами розкриває когнітивні стратегії, які спрацьовують у випадку інтерпретації образного значення і сприяють інференції актуального значення ідіом.

Етнокультурний підхід. Проблематика національно-культурної своєрідності корпусу ідіоматичних одиниць є предметом дослідження багатьох лінгвістів [1; 2; 3]. Підвищена увага до цієї теми зумовлена загальним посиленням зацікавленості питаннями взаємодії мови та культури, що, активно досліджуються в межах антропологічної парадигми сучасної лінгвістики.

Лінгвокультурологія прагне до експлікації культурно-національної значущості ідіом, що досягається на основі співвіднесення їх з концептами загальнолюдської або національної культури [8, с. 30]. Застосування лінгвокультурологічного підходу до вивчення ідіоматики орієнтує дослідника на вивчення співвідношення ідіом і знаків культури й актуалізує значення системи еталонів, стереотипів, символів тощо для опису культурно-національної специфіки ідіоматичної системи.

Мовна картина світу припускає наявність у носіїв мови певного набору загальних фонових знань, що пов'язують культурно марковані одиниці

мови з квантами культури. Люди сприймають навколишній світ крізь призму своїх мов по-різному, тому спосіб концептуалізації дійсності в кожній мові має як універсальний, так і специфічний характер. Ідіоми є одним із найпотужніших джерел інтерпретації національних еталонів, допомагають розшифрувати національно-специфічний образ світу, і, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються значні інтеграційні процеси, це сприяє зближенню культур та їх діалогу.

У сучасній лінгвістиці лінгвокультурологічна парадигма тісно пов'язана з когнітивно-інтерпретаційною парадигмою дослідження, оскільки з позицій останньої ідіома тлумачиться як мікротекст, що структурується в ході інтерпретації носієм мови всіх типів семантичної інформації ідіоми в семантичному просторі культурного знання, у якому перебуває суб'єкт дискурсу [5, с. 2].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Довільна природа зв'язку між значенням ідіоми та буквальним значенням її складників є сумнівною, особливо якщо брати до уваги той факт, що спосіб або шлях, яким люди концептуалізують знання про навколишній світ, відображається у мові, яку вони використовують. Ідіоми виступають знаками іллокуції в дискурсі, маркером інтернаціональності та засобом прагматичної когерентності. Ідіоматика, вважаємо, є ефективним засобом регуляції поведінки людей завдяки здатності до посиленого впливу на свідомість суб'єктів дискурсу.

Отже, для повного відображення національно-культурної специфіки ідіоматичної системи мови необхідним видається сукупне застосування когнітивного, лінгвокраїнознавчого, лінгвокультурологічного та контрастивного підходів, що постають як шаблі аналізу національної ідіоматики: виявлення безеквівалентних екстралінгвальних чинників, відображених в ідіомах; встановлення структурно-семантичних особливостей міжмовних ідіоматичних аналогів; виявлення національно-культурних конотацій ключових слів і концептів культури, що містять ідіоми; вивчення особливостей національного членування мовної картини світу й особливостей функціонування національного менталітету як лінгвокреативного мислення. **Перспективу** подальших досліджень вбачаємо в поглибленому вивченні когнітивно-прагматичних особливостей фразеології та ідіоматики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьєва А. Л. Отражение во фразеологии разных языков специфики материальных культур. *Проблемы идиотнической фразеологии: межвуз. семинар «Идиотническая фразеология романских, германских и славянских языков»*, 10 – 11 нояб. 1999 г.: тезисы докл. / под ред. Н. Н. Кирилловой. СПб.: Издательство Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. 2000. Вып. 3. С. 28 – 31.
2. Брагина Н. Г. Фрагмент лингвокультурологического лексикона (базовые понятия). *Фразеология в контексте культуры*. М.: Языки русской культуры. 1999. С. 130 – 138.
3. Добровольский Д. О. Национально-культурная специфика во фразеологии (II). *Вопросы языкознания*. 1998. № 6. С. 48 – 57.
4. Золотых Л. Г. Иди туда – не знаю куда, найди то, что не знает никто (когнитивно-дискурсивные особенности фразеологической семантики). *Русский язык за рубежом*. 2008. № 3. С. 71 – 74.
5. Ковшова М. Л. Культурно-национальная специфика ФЕ (когнитивные аспекты): автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: 10.02.01. М., 1996. 22 с.

6. Кунин А. В. Английская фразеология (теоретический курс). М.: Высшая школа, 1970. 343 с.
7. Проблемы фразеологической семантики / Бирих А. К. и др. СПб.: Издательство СПб. ун-та. 1996. 172 с.
8. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультуроведческий аспекты. М.: Школа “Языки русской культуры”. 1996. 295 с.
9. Федорюк А. В. Функционально-прагматические аспекты фразеологических интенсификаторов в современном английском языке: дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Иркутск, 2001. 198 с.
10. Evans V. Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 2006. 830 p.
11. Fernando C. Idioms and Idiomaticity. Oxford: Oxford University Press, 1996. 265 p.
12. Fraser B. Idioms Within a Transformational Grammar. *Foundations of Language*. 1970. Vol. 6. P. 22 – 42.
13. Gibbs R. W., Nayak N. P. Why Idioms Mean What They Do. *Journal of Experimental Psychology*. 1991. Vol. 120 (1). P. 93 – 95.
14. Halliday M. A. K. An Introduction to Functional Grammar. London: Edward Arnold, 1985. 387 p.
15. Hockett Ch. A Course in Modern Linguistics. New York: Macmillan Company, 1958. 386 p.
16. Kövecses Z., Palmer B. G., Dirven R. Language and Emotion: The Interplay of Conceptualization with Physiology and Culture. *Linguistic Research. Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / ed. by R. Dirven, R. Porings. N.-Y.: Mouton de Gruyter, 2002. Vol. 20. P. 133 – 161.
17. Kövecses Z., Radden G. Metonymy: developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics* 9 / 1. 1998. P. 37 – 77.
18. Kövecses Z., Szabó P. A View from Cognitive Semantics. Idioms. *Applied Linguistics*. 1996. Vol. 17 / 3. P. 326 – 355.
19. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought* / ed. by A. Ortony. Cambridge: Cambridge University Press, 1993. P. 203–251.
20. Makkai A. Idiom Structure in English. The Hague: Mouton, 1972. 371 p.
21. Minsky M. Frame-system Theory. *Thinking: Readings in Cognitive Science* / ed. by P. N. Johnson-Laird, P. C. Wason. Cambridge: Cambridge University Press, 1983. P. 355 – 376.
22. Panther K.-U. Metonymy as a usage event. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*. Berlin/New-York: Mouton de Gruyter, 2006. P. 147 – 185.
23. Strässler J. Idioms in English: A Pragmatic Analysis. Tübingen: Verlag, 1982. 160 p.
24. Swinney D. A., Cutler A. The Access and Processing of Idiomatic Expressions. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*. 1979. Vol. 18. P. 523 – 534.
25. Weinreich U. Problems in the Analysis of Idioms. *The Substance and Structure of Language*. Berkeley: University of California Press, 1969. P. 23 – 81.

REFERENCES

1. Afanasyeva A. L. (2000) Otrazheniye vo frazeologii raznykh yazykov spetsifiki materialnykh kultur [Specific and particular features of material cultures in the phraseology of different languages]. *Problemy idioetnicheskoy frazeologii*: Izdatelstvo Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gertsena. Vyp. 3. S. 28 – 31. [in Russian].
2. Bragina N.G. (1999) Fragment lingvokulturologicheskogo leksikona (bazovyye ponyatiya) [The fragment of lingvocultural lexicon (basic concepts)]. *Frazeologiya v kontekste kultury*. M.: Yazyki russkoy kultury. S. 130 – 138. [in Russian].
3. Dobrovolskiy D. O. (1998) Natsionalno-kulturnaya spetsifika vo frazeologii (II) [National and cultural specific features in phraseology (II)]. *Voprosy yazykoznaniya*. № 6. S. 48 – 57. [in Russian].
4. Zolotykh L. G. (2008) Idi tuda – ne znayu kuda, naydi to, chto ne znayet nikto (kognitivno-diskursivnyye osobennosti frazeologicheskoy semantiki) [Go there I don't know where, find that, nobody knows what (cognitive and discursive specific features of phraseological semantics)]. *Russkiy yazyk za rubezhom*. № 3. S. 71 – 74. [in Russian].
5. Kovshova M. L. (1996) Cultural and national specific features of phraseological units [Kulturno-natsionalnaya spetsifika FE (kognitivnyye aspekty)]: avtoref. diss. na soiskaniye nauch. stepeni kand. filol. nauk: 10.02.01. M. 22 s. [in Russian].
6. Kunin A. V. (1970) English phraseology (theoretical course) [Angliyskaya frazeologiya (teoreticheskiy kurs)]. M.: Vysshaya shkola, 343 s. [in Russian].
7. The problems of Phraseological Semantics (1996) [Problemy frazeologicheskoy semantiki] / Birikh A. K. i dr. SPb.: Izdatelstvo SPb. un-ta, 172 s. [in Russian].
8. Teliya V. N. (1996) Russian Phraseology. Semantic, pragmatic, and lingvocultural aspects [Russkaya frazeologiya. Semanticheskiy, pragmaticheskiy i lingvo-kulturovedcheskiy aspekty]. M.: Shkola “Yazyki russkoy kultury”, 295 s. [in Russian].
9. Fedoryuk A. V. (2001) Functional and pragmatic aspects of phraseological intensifiers in modern English [Funktsionalno-pragmaticheskiye aspekty frazeologicheskikh intensivnykh faktorov v sovremennom angliyskom yazyke]: diss. ... kand. filol. nauk: 10.02.04. Irkutsk. 198 s. [in Russian].
10. Evans V. (2006) Cognitive Linguistics. An Introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press Ltd, 830 p. [in English].
11. Fernando C. (1996) Idioms and Idiomaticity. Oxford: Oxford University Press, 265 p. [in English].

12. Fraser B. (1970) Idioms Within a Transformational Grammar. *Foundations of Language*. Vol. 6. P. 22 – 42. [in English].
13. Gibbs R. W., Nayak N. P. (1991) Why Idioms Mean What They Do. *Journal of Experimental Psychology*. Vol. 120 (1). P. 93 – 95.
14. Halliday M. A. K. (1985) An Introduction to Functional Grammar. London: Edward Arnold, 387 p. [in English].
15. Hockett Ch. (1958) A Course in Modern Linguistics. New York: Macmillan Company, 386 p. [in English].
16. Kövecses Z., Palmer B. G., Dirven R. (2002) Language and Emotion: The Interplay of Conceptualization with Physiology and Culture. *Linguistic Research. Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast* / ed. by R. Dirven, R. Porings. N.-Y.: Mouton de Gruyter, Vol. 20. P. 133 – 161. [in English].
17. Kövecses Z., Radden G. (1998) Metonymy: developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics* 9 / 1. P. 37 – 77. [in English].
18. Kövecses Z., Szabó P. (1996) A View from Cognitive Semantics. Idioms. *Applied Linguistics*. Vol. 17 / 3. P. 326 – 355. [in English].
19. Lakoff G. (1993) The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought* / ed. by A. Ortony. Cambridge: Cambridge University Press, P. 203 – 251. [in English].
20. Makkai A. (1972) Idiom Structure in English. The Hague: Mouton, 371 p. [in English].
21. Minsky M. (1983) Frame-system Theory. *Thinking: Readings in Cognitive Science* / ed. by P. N. Johnson-Laird, P. C. Wason. Cambridge: Cambridge University Press, P. 355 – 376. [in English].
22. Panther K.-U. (2006) Metonymy as a usage event. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*. Berlin/New-York: Mouton de Gruyter, P. 147 – 185. [in English].
23. Strässler J. (1982) Idioms in English: A Pragmatic Analysis. Tübingen: Verlag, 160 p. [in English].
24. Swinney D. A., Cutler A. (1979) The Access and Processing of Idiomatic Expressions. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*. Vol. 18. P. 523 – 534. [in English].
25. Weinreich U. (1969) Problems in the Analysis of Idioms. *The Substance and Structure of Language*. Berkeley: University of California Press, P. 23 – 81. [in English].

INVESTIGATION APPROACHES TO IDIOMACY AND PHRASEOLOGY

Abstract. The investigation seeks to define the major approaches to studying idiomacy and phraseology as multidimensional analysis triggers full perspective of the object under study. Among the major approaches to studying idioms are semantic and structural, functional, cognitive, and ethnocultural frameworks.

Semantic and structural framework considers both an idiom and a phraseologism to be a set expression, the actual meaning of which cannot be inferred from the meanings of its components. As a result an idiom and a phraseologism are likened. But again, fewer than all phraseologisms have idiomatic meaning as all idioms do, and not all idioms have the structure of a word combination, or a phrase. Idioms also include one-word expressive nominations, which structurally do not belong to the category of phraseological units.

Functional approach clarifies the reasons for the occurrence of idioms in the context as well as the specific features of their functioning. Functional framework focuses upon the pragmatics of the discourse, that is, interprets the ways of expressing certain intentions and background assumptions. The functional purpose combines the idioms of various structural levels (whether that be a word, a phrase or a sentence) into one whole functional category. Idioms are proved to come laden with the illocution of the utterance, to actualize certain discursive strategies as well as to be aimed to achieve some perlocutionary result.

Within cognitive framework idioms are perceived as joining link that performs a bridging role between the concepts. That is, the idiomatic meaning is determined by general knowledge about the world, which forms the conceptual system of a person. Consequently, idioms are more likely to belong to conceptual, extralinguistic sphere, rather than to be of a linguistic nature and origin.

Ethnocultural linguistics studies the correlation between culturally marked idioms and fundamental elements of culture. Different cultures conceptualize the reality in a similar, specific, or, even, unique way. In this respect idioms turn out to be one of the most powerful sources to interpret national codes and to decipher culture-specific concepts.

Keywords: idiom, phraseologism, structural and semantic, functional, cognitive, ethnocultural.

Стаття надійшла до редакції 19 лютого 2019 р.

© Мосейчук О., 2019 р.

© Усова І., 2019 р.

Олександр Мосейчук – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету, Житомир, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-8895-6546>

Oleksandr Moseichuk – Candidate of Philology, Associate Professor of the Foreign Languages Department, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-8895-6546>

Ірина Усова – кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Житомирського національного агроекологічного університету, Житомир, Україна; <https://orcid.org/0000-0002-2772-9737>

Iryna Usova – Candidate of Philology, Associate Professor of the Foreign Languages Department, Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr, Ukraine; <https://orcid.org/0000-0002-2772-9737>